

ГЕОРГИ РАЙЧЕВ
ЛЕГЕНДА ЗА ПАРИТЕ

chitanka.info

Те лежат зарити дълбоко под земята. Кръгли турски жълтици от тежко червеникаво злато, с назъбени ръбове, нашарени от едната страна с неразгадани писмена, а от другата — с тайнствения отомански герб. Широки махмудии — тънки, меки, гъвкави — от блестящо злато; големи жълти пендари със старинни образи от двете страни. Французки луидори, златни минцове и шепи чисти, нови наполеони като жар. Придошли от далечни страни, минали през хиляди ръце, те бяха сбирани и погребвани тук през дълги години, ден след ден. Яки са стените на глинения съд, притиска ги отгоре тежка каменна плоча.

* * *

Цъфнала беше млада пролет над земята, от небето грееше слънце; по зеленото поле се губеха руди стада; чучулиги пееха в синята вис, отгоре, а долу подскачаха агнета като бели снежни топки.

Земята, небето, полето и хората се упиваха от празника на пролетта.

Празник беше и в селото.

На поляната, покрай реката, под старите върби се люшкеше лудо хоро. Малко встрани седяха жените и децата, зад тях на групи — мъжете. Но ето че един човек стана, отдели се от другите. Той сочеше угрижен, погледът му блуждаеше между хората.

Мъжът търсеше стария, баща си, но него нямаше там.

— Отивам си — каза човекът, — имам работа дома.

И тръгна към селото.

Той мина покрай кръчмите; надникна в едната, после в другата. Но старият не беше и там.

Синът се запъти към дома си. Мъчеше го лошо съмнение. Къде е старият? Защо не е излязъл? Какво прави дома?

Той отвори къщата, влезе, обходи стаите. Стария го нямаше там. Надникна в плевника, в обора — няма го! Безпокойството му растеше, подозрения късаха сърцето му.

Тогаво тръгна към малката пристройка, зад къщата. Пристъпи полека, дебнешком, оглеждаше се гузно наоколо. А когато отвори

вратата, отвътре из тъмната сграда го срещна недружелюбният поглед на две разширени от уплаха очи.

Там беше старецът, бащата. Разсъблечен, разгърден, потен — той беше приседнал до стената; с една ръка бършеше с калпак морното си лице, в другата стискаше търнокоп.

Пред него, на две места върху земята, зееха две дълбоки, пресни ями.

— Какво правиш тук? — глухо попита синът.

— Изяде ме — мрачно отвърна бащата, — ти ме изяде, ти...

— Не съм нищо сторил, татко. Греша пред бога.

— А къде са парите ми?

— Тук, забравил си мястото им — усмихна се синът.

Той взе търнокопа и копна крачка вдясно от първата яма. Отдолу прокълтя. При втората копка се показва плочата, а под плочата огря златото. Старецът се хвърли и впи като безумен пръсти в ямата.

Синът отстъпи, излезе и полека притвори вратата.

През нощта старецът закопа скритом парите другаде. Но будното око на сина беше и там.

А на утрото ги чакаше пак животът им — суров, тежък й труден. Ораха земята от съмване до здрач; косиха, жънаха — морни, недояли, недоспали. Наесен тръгнаха тежки кервани: жарта на пшеницата се превръщаше в жар от злато, погребана под тежката плоча.

Купуваха ниви — алчни, жадни за земя, — ала удвоеният имот носеше тройно повече грижи само.

Старецът се сведе, потъмня, отслабна, но не изпуцаше ралото и косата.

— Стига! Спри, отдъхни — подканяше го синът.

Но студеният поглед отвръщаше:

„Има време, в гроба ще почина.“

Свиваше рамене младият, поклащаше глава и мислеше: „Когато аз стана тук господар, няма да бъде така; ще изровя имането от земята, ще сторя добрини на хората и сам ще заживея човешки.“

Други път синът ще му рече:

— Ела в къщи, прибери се.

Старецът спеше в сбора, при добитъка; там бяха заровени парите му сега. Пазеше ги.

— Добре ми е в обора — сухо отвръщаше той.

Не мина много, една утрин намериха стареца вкочанял в леглото си — бездушен, посинял, с раззинати уста, с изцъклени, мъртви очи.

Притекоха се добри хора; погребяха го. Но из селото тръгна мълга — вампир го удушил! Проклети са и омагьосани парите му. Вампир ги брани от хората — убил го е той.

Младият остана господар — над имота, над парите. Но добри дела не стори, не заживя човешки. „Има време“ — каза си и преви плещи над ралото. При черните бразди го огряваше слънцето утрин и поздравяваше вечер месечината. А наесен жарта на пшеницата се превръщаше пак в жар на злато и слазаше под тежката плоча.

Минаха години; отраснаха децата — двама сина като два стройни бора; остаря бащата, приведе се и доби лице на покойник. Очите му въгнаха в леглата, а погледът им ставаше все по-студен, все по-недружелюбен и подозрителен. Изгуби съня си; през дългите зимни нощи той се мяташе в леглото, слушаше навън писъка на бурята и душата му тръпнеше заледена. Не знаеше той спи ли, или сънува, сам ли е, или го налитат зли духове.

Понякога той сякаш чуваше как пърхат в стаята широки криле, наоколо огрява бледо сияние и над него се свеждаше белият Ангел на доброто.

„Слушай — шепнеше му той, — забрави ли какво ми обеща някога? Когато парите бъдат твои, ти искаше добро да сториш на хората и сам човешки да заживееш. Изрови ги от земята. Вдигни мост над Съзлийка. Изгради чешма накрай селото. Ще те помнят и благославят хората и ще слезе тих сън над очите ти.“

Но от другата му страна стоеше Вампирът. Образът му беше сърдит и страшен, а тялото му тънеше в мрака.

„Не го слушай! — шепнеше Вампирът. — Той те лъже, мами те. Кому добро ще въздаваш! Разбират ли от добро хората? Погледни ги как те оглеждат, когато те срещнат! Нима тям ще помагаш ти! Виж и своите! Децата си виж как те гледат. Не си ли разбрал още, че те дебнат на всяка стъпка като вълци? Внимавай, човече!“

Наистина, с всеки ден между него и двамата му синове се разкриваше все по-дълбока пропаст. Отдавна не смееха да се погледнат открито в очите и когато срещаха погледи, в тях гореше зле прикрита нелюбов.

Веднъж го настигна по-малкият, спря го, погледна го и рече:

— Премести парите. Бати знае къде са.

— Какви пари? — отвърна и нему ядосан старият. — Луди ли сте вие? Нямам пари!

— Имаш. Бати ги знае, ти казвам. Те са в малкия обор, под яслите.

Наистина там бяха. Старецът ги премести още същата нощ.

Но не мина много — срещна го по-големият. Спря го, погледна го и рече:

— Премести парите. Брат ми ги знае къде са.

— Какви пари? — отвърна старият ядосан. — Луди ли сте вие? Нямам пари!

— Имаш, брат ми ги знае. Те са под плета, три крачки от стената. Премести ги оттам — ще те ограби малкият.

Така беше — там бяха. Още същата нощ ги изри той и премести под стария бряст в градината.

И заредиха се пак дни и нощи — тежки, безумни. Най-последойде и прокобата. През една нощ завя луд мартенски вятър над селото. Отнасяше покриви, ломеше клоните на овошките, свиреше, пицеше и беснееше над заледеното село. Цяла нощ виха жално псета. И той не спа, не мигна. Какво ставаше тази нощ навън? Той се вдигна в полунощ, позова синовете си по име — веднъж, два пъти. Никой не се обади. Сякаш мъртвило беше минало над дома им.

На утрото, в зори още, той излезе вън и тръгна към градината. На двадесет крачки в тъмнината видя, че нещо се чернее под стария бряст. Приблужи се и кръвта му се смръзна: пред него лежах мъртви един до други двамата му синове. Те бяха загинали през нощта в мълчалива, страшна борба. На крачка от тях личаха търнокоп и лопата.

Старецът не издържа бедата — падна болен. Всички виждаха — над главата му е вече косата на смъртта.

Дойдоха снахите. Плакаха, молиха го:

— Татко, кажи къде са парите?

Но той ги гледаше със студен, помътен поглед.

— Какви пари? Нямам пари! Лъжа е мълвата...

А през нощта над него слезе пак белият Ангел на доброто. „Кажи им — молеше той, — виждаш, свършено е вече, чака те гробът. Пожали децата поне — те са твоя кръв, — кажи им.“

Но от другата му страна стоеше Вампирът. „Не слушай какво те увещава — шепнеше той, — луд ли си, парите си да дадеш на тези чужди дъщери! Не вярвай — ти няма да умреш. Не жали синовете си — забрави ги. Каквото търсиха — намериха. Крив ли си ти?...“

И той махаше ръце.

— Нямам пари, оставете ме! Нямам пари...

Дойде накрай последният час. Сам видя това: оковаха се гърдите му, очите потъмняха. Той вдигна костелива десница, призова своите, искаше да им открие всичко, но смъртта превари.

— Там... там... — сочеше той към градината, но гласът беше угаснал, никой нищо не разбра, угасна и погледът му.

Останаха двете снахи като две кукувици. Растат внуците, расте и враждата между двете семейства: всяка нощ в градината се открива прясна яма — търсят парите.

* * *

Но те са все още там. Те лежат зарити под черната земя. Кръглите турски жълтици, тънките махмудии, златни луидори, златни минцове. Яки са стените на глинения съд, притиска ги отгоре тежка каменна плоча.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.